

TÁJÉKOZTATÓ MUNKA (BIBLIOGRÁFIA, DOKUMENTÁCIÓ)

A DOKUMENTÁCIÓ, A KIADÓK ÉS A KÖNYVKERESKEDELEM KAPCSOLATA AZ NDK-BAN

BAIER, Hans: Dokumentation, wissenschaftlicher Fortschritt und Buchhandel. = Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 47. no. 683-687. p. Illusztr.
Dokumentáció, tudományos haladás és könyvkereskedelem.

RIEGER, Herbert: Wie könnten Buchhandel und Verlagswesen die Dokumentation-Information noch besser unterstützen? = Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 47. no. 687-688. p.

Hogyan segíthetnék az eddiginél jobban a dokumentációt és tájékoztatást a kiadók és a könyvkereskedelem?

Bezugsbedingungen der Dokumentationsdienste. = Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 47. no. 688-689. p. Illusztr.
A figyelőkartonokra való előfizetés feltételei.

Referaterblätter - vom Buchhandel bisher unterschätzt. = Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 47. no. 689-690. p.
A könyvkereskedelem által eddig kevés figyelemre méltatott referálólapok.

Technische Wörterbücher - Arbeitsmittel für die Dokumentation. = Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 47. no. 690-691. p.

Műszaki szótárak - a dokumentáció munkaeszközei.

KROEBER, Rudi: Konsequenz profiliert: Wörterbücher, Sprachführer und Orientalistik aus dem VEB Verlag Enzyklopädie. = Börsenblatt (Leipzig). 128. Jg. 1961. 47. no. 691-693. p.

Következetes profilozás. Szótárak, nyelvkönyvek, orientalisztika a VEB Verlag Enzyklopädie / Enciklopédia Kiadó/ programjában.

tott tájékoztatási lehetőségeket rendszeresen ki kell használni. Ez jelenleg még nem megfelelő...

A dokumentáció területén is ki kell használni a szocialista társadalom nyújtotta nagy előnyöket. Míg a kapitalista társadalomban mindig csak részleges megoldást jelenthet a központosított dokumentáció a kapitalista társadalomra jellemző véleményharc miatt ..., addig a szocialista termelési viszonyok lehetővé teszik..., hogy a dokumentáció területén is teljes mértékben érvényesüljön a kölcsönös segítség és támogatás."*

A dokumentáció és a tájékoztatás lehetőségeit ma még nem becsülik és nem használják fel eléggé az NDK tudományos intézményei, üzemei, hivatalai. A kiadók és a könyvkereskedelem sem tett eleget a dokumentáció szolgáltatásainak a tudósok és a gyakorlati szakemberek közötti népszerűsítése érdekében. Ezért a lipcsei Börsenblatt szerkesztősége külön számot szentel ennek a témának.

Hans Baier a dokumentáció, a tudományos haladás és a kiadók és könyvkereskedelem közötti összefüggéssel foglalkozik. Hivatkozik Walter Ulbrichtnek a Tudományos Tanács 1959-es Konferenciáján elhangzott megállapítására:

"Minden igyekezetünk arra irányul, hogy a kutatásban, a fejlesztésben és termelésben elérjük a világszínvonalat és ennek kialakításába beleszóljunk. Ehhez az szükséges hogy minden intézet, üzem és egyéb állami szerv felhasználja a tudományos dokumentációt és a dokumentációt tevékenységének szerves alkotórészévé tegye.

Ez nagy feladatokat hárít a Német Dokumentációs Intézetre (Institut für Dokumentation) és az egyes intézmények dokumentációs szerveire. Külön ki kell azonban emelni, hogy a dokumentációs szervek által nyuj-

* Vö.: Ulbricht, Walter: A dokumentációról. Könyvtári Figyelő. 6. évf. 1960. 1/3. sz. 1-2. p.

A cikk megállapítja, hogy e követelményt szem előtt tartva még mindig sok a mulasztás és sok a tennivaló, közelebbről a kiadók és a könyvkereskedők tennivalója. Sok tudós és gyakorlati szakember nem is tud róla, hogy szakterületén dokumentációs, illetve tájékoztatási intézmény működik s ilyen szolgáltatások vannak. A propaganda hiányosságát nem lehet egészen a Dokumentációs Intézet számlájára írni, hibásak a sajtó (napilapok és szakfolyóiratok), a rádió, a szakmai szervezetek, szakszervezetek stb. is.

Az NDK-ban jelenleg több mint 200 dokumentációs intézmény és több mint 100 tájékoztatási intézmény működik, nagyrészt valamely kutatóintézet, vagy nagyüzem mellett. Ezek az illető szakterület minden lényeges publikációját feltárják figyelőkarton-szolgálat (Dokumentationsdienst) formájában. E szolgáltatásokat a Dokumentációs Intézet irányításával és vele együttműködve a következő formákban kellene propagálni:

- 1/ a szaksajtóban és az üzemi újságban közölt tájékoztató cikkekben;
- 2/ a szakmai szervezetekben, a műszaki kamara megfelelő szakosztályaiban, a tudományos ismeretterjesztő társulatban, a szakszervezetekben, a német kulturális szövetségben stb. tartott előadásokon;
- 3/ a szakmai egyesülések munkaértekezletein;
- 4/ a lípcsei vásáron (s más könyvvásárokon is), az egyetemeken, fő- és szakiskolákon, üzemekben és intézetekben bemutatott vándorkiállításokon;
- 5/ egyéb propaganda-eszközök (prospektusok, a figyelőkartonokról készült próbalevonatok stb.) útján.

A dokumentációs intézmények munkájának megjavítása érdekében a következő tennivalói vannak a kiadóknak és a könyvkereskedelemnek:

- 1/ Növelni kell a nyomdai kapacitást, meg kell rövidíteni a dokumentációs kiadványok átfutási idejét.
- 2/ Meg kell gyorsítani a dokumentációs intézményeknek a legújabb hazai és külföldi szakirodalommal való ellátását. A külföldi szakfolyóiratokra való előfizetésnek valutáris okokból való korlátozását ezekre az intézményekre nem szabad kiterjeszteni.
- 3/ A kiadók azzal is segítik a dokumentációs és tájékoztatási intézetek munkáját, ha a szakfolyóiratokban az eredeti cikkek mellett közlik azok rövid referátumát, valamint decimális számait.
- 4/ Nagy szükség van szakszótárak, továbbá a dokumentáció és tájékoztatás elméletére és gyakorlatára vonatkozó szakirodalom kiadására.

A népgazdasági terv teljesítése szempontjából a műszaki és természettudományok területén végzett dokumentációs és tájékoztatási munka a legfontosabb. Nem szabad azonban lebecsülni a társadalomtudományok dokumentációját sem. Ezt a munkát az NDK-

ban a különféle társadalomtudományi intézmények eddig meglehetősen egymástól elszigetelve végezték. Itt is szükség van a munkák koordinálására. A központi szervezést ezen a területen is a Dokumentációs Intézetre kellene bízni.

A dokumentációs munka eddig nagyjából a folyóirat- és újságcikkek feldolgozására korlátozódott. A társadalomtudományok területén azonban fontos lenne a könyvek feldolgozása is. Ki kellene dolgozni továbbá a társadalomtudományok közös szakrendszerét. A dokumentációs feldolgozás eredményét ezen a területen is figyelőkartonszolgálat formájában kellene a könyvkereskedelem útján terjeszteni.

*
* *

Herbert R i e g e r, a Dokumentációs Intézet lipcsei részlegének vezetője is azzal a kérdéssel foglalkozik, hogyan segíthetnék jobban a kiadók és a könyvkereskedelem a dokumentációt és tájékoztatást. Rámutat többek között arra, hogy a dokumentációs intézmények figyelőszolgálatuk anyagát kb. 75 %-ban a kapitalista országok szakirodalmából veszik. Ennek részben az a magyarázata, hogy a kapitalista folyóiratok egyáltalán nincsenek témák szerint koordinálva s ugyanabban a problémakörben gyakran több lap is megjelenik. A másik ok, hogy bizonyos szakterületeken a szocialista országok még nem rendelkeznek annyi szakanyaggal, mint a kapitalista országok.

Mindezek ellenére is az eddiginél sokkal nagyobb arányokban lehetne és kellene tájékoztatni a szocialista országok eredményeiről. S itt fontos feladat vár a könyvkereskedelemre. A dokumentációs és tájékoztatási intézmények joggal panaszoznak, hogy nincsenek kellőképpen tájékoztatva a szocialista országok könyv- és folyóiratirodalmáról. Mire - gyakran valamelyik kapitalista ország szekundér irodalmából - értesülnek egy-egy kiadvány megjelenéséről, az már el is fogyott.

Nagy mulasztásai vannak az NDK kiadóinak a szakszótárak megjelentetése terén is. A szovjet kiadók az elmúlt évben sok német-országi szakszótárat adtak ki. A német használóknak azonban elsősorban orosz-német szótárakra lenne szüksége s ezek kiadása az NDK kiadóinak feladata.

Nemcsak a dokumentálóknak, hanem a használók széles körének is szüksége lenne a nagy szovjet folyóiratok teljes fordításban való megjelentetésére. Ezen a téren éppen csak megindult a munka.

A Szovjetunióban egyes folyóiratok a nagy külföldi folyóiratok ismertetései alapján közlik a külföldi tudomány és technika újabb fejlődéséről szóló beszámolókat. Sok devizát és fordítási költséget lehetne megtakarítani, ha az NDK is követné a példát.

Ugyancsak a Szovjetunióban évek óta több sorozatban megjelenik a "Gyorstájékoztató", amely a fontosabb külföldi szakközleményekről tartalmi összefoglalást ad, s ezt rajzokkal és diagramokkal kiegészítve publikálja. Az NDK üzemi tájékoztatási felelősei bizonyára örömmel fogadnának hasonló német kiadványt.

További felsorolás helyett cikkíró utal a Börsenblatt 1956. évi 49. számában kö-

zölt cikkére, amely a dokumentációnak a kiadókkal szemben támasztott kívánságaival foglalkozott.

*
* * *

A Börsenblatt ismertetett számának további cikkei a figyelőkarton-szolgálatokra való előfizetés feltételeit, továbbá a már meglévő referálólapokat ismertetik röviden. A figyelőkarton-szolgálatokra vonatkozó részletesebb adatokért a "Liste der Dokumentationsstellen und Informationsstellen der DDR und der von den Dokumentationsstellen bearbeiteten Dokumentationsdienste" c. kiadványhoz utasítanak.

A tulajdonképpeni referálólapok mellett tájékoztatási orgánumként említik a "Demos" című néprajzi folyóiratot, amelynek szerkesztésében a Német Tudományos Akadémia együttműködik a szocialista országok tudományos akadémiaival, így többek közt a Magyar Tudományos Akadémiával is.

*
* * *

Igen fontos munkaeszközei a dokumentációnak a szakszótárak. A VEB Verlag Technik (Műszaki Kiadó), 1962-ben, sok évi előkészítő munka eredményeképpen, megkezdte négynyelvű (angol, francia, német, orosz) szakszótárak kiadását. A többi nyelvekre tekintettel olyan sorszámrendszert dolgozott ki, amelynek segítségével viszonylag egyszerű kiegészítő kötetek kiadásával biztosítani lehet e nyelvekből, illetve e nyelvekre a négy világnyelvből, illetve ezekre való fordítást.

A négynyelvű szótárak mellett természetesen továbbra is készülnek kétnyelvű szótárak, továbbá egyes szakterületek rövidítéseinek szótárjai.

A Műszaki Kiadó a szocialista országokkal közösen is készít műszaki szakszótárakat. Előreláthatólag 1963-ban jelennek meg először ezek a közös kiadások.

*
* * *

A VEB Verlag Enzyklopädie (Enciklopédia Kiadó) a profilrozás során, a németnyelvű lexikonok mellett, 1956. óta átvette az általános szótárak, idegen nyelvi kalauzok (idegen nyelvi utikalauzok) s egy év óta a nem-műszaki szótárak kiadását. Ezen kívül, mint az egykori Harrassowitz utóda, végzi a keleti nyelveken készülő különféle tankönyvek, szótárak kiadását is. Mindezek a kiadványok speciális tudományos és technikai követelményeket támasztanak a kiadóval szemben.

A szótárkiadás sürgős munkáját képszótárak készítésével kezdték meg. Nyolc ilyen szótár készült el eddig, (köztük a magyar). Magyar vonatkozásban még a következő kiadványokat vették tervbe 1962. végéig: német-magyar zsebszótár (kb. 10-12 000 címszóval) és tárgyi elrendezésű nyelvi kalauz (elsősorban idegenforgalmi célokra).

Az orientalisztika területén, folytatva a kihalt keleti nyelvek, illetve az élő keleti nyelvek régebbi fejlődési fokát tükröző - elsősorban az egyetemi oktatást és az orientalista kutatást szolgáló - szótárainak és nyelvtankönyveinek kiadását, - a megnöve-

kedett s naponta növekvő kereslet kielégítésére az élő ázsiai és afrikai nyelvek tanulását szolgáló kiadványok egész sorának közreadását vették tervbe.

Az erősen megnövekedett kiadói program új szerkesztési munkamódszerek kifejlesztését teszi szükségessé. Komoly ösztönzést és segítséget jelent a munka megjavításában a baráti szocialista országok kiadóival való kapcsolat kiszélesítése és elmélyítése. 1959 óta évente rendeznek nemzetközi szótárkonferenciát (1960-ban Budapesten volt ilyen konferencia). Különösen kiemeli a cikk a moszkvai szótárkiadóval és a budapesti Akadémiai Kiadóval való baráti együttműködést.

Az Enciklopédia Kiadó 1965-ig 101 új kiadvány megjelentetését tervezi, 19 európai és 19 ázsiai és afrikai nyelven. (MÁ)

SZOVJET ÉS KELETEURÓPAI
TÁRSADALOMTUDOMÁNYI
KIADVÁNYOK FORDÍTÁSA
ANGOL NYELVRE

Az U.S. Joint Publications Research Service (Az Amerikai Egyesült Államok Egyesített Kiadvány Kutató Központja) évente hozzávetőlegesen 13 500 oldalnyi társadalomtudományi anyagot fordítat le a Szovjetunió-beli és 48 000 oldalnyi anyagot a keleteurópai kiadványokból. A kurrens fordításokat havonta két részletben küldik meg mintegy hatvan egyetemi és tudományos könyvtárnak.

Az American Council of Learned Societies (Tudományos Társulatok Amerikai Tanácsa) és az Amerikai Egyesült Államok kereskedelmi minisztériumának technikai szolgáltatások hivatala több intézménytől kapott segély felhasználásával a fordítások előfizetési költségének kétharmad részét megtéríti a tudományos könyvtáraknak. (Scientific Information Notes, 3. vol. 1961. 5. no. 5-6. p.)

MIKROHÁRTYÁN ILLETVE
MIKROKÁRTYÁN KÖZZÉTETT
REFERÁLÓ FOLYÓIRAT

A Stockholmban székelő International Documentation Centre (Nemzetközi Dokumentációs Központ) újból megindítja a Bulletin des sommaires (Folyóirat cikkek referálólapja) mikrohártján (microfiche) illetve mikrohártján (microcard) való kiadását, aminek a párizsi Centre de Documentation Classique által való közzététele - pénzügyi okokból - 1956-ban megszűnt. A párizsi Centre de Documentation Classique elkészíti a hozzá rendszeresen beérkező több mint 200 humántárgyú folyóirat cikkeinek ismertetését és mutatóját.

Az ismertetéseket és mutatókat minden hónap végén betűrendbe szedi és a mikrofelvé-

telek elkészítése végett a stockholmi International Documentation Centre-be küldi. Az előfizetők a feldolgozott folyóiratokat 15 nap időtartamára kikölcsönözhetik, az őket érdeklő cikkekről pedig mikrokártya-másolatokat rendelhetnek; az előfizetési díj (évi 5 dollár) fejében a mikro-leolvasó zsebb rendezés ára is bennfoglalatik. (Unesco B. Libr. 15. vol. 1961. 5. no. 296. p.)

CÉDULA-ALAKU BIBLIOGRÁFIA
A Vatikáni Levéltár
ANYAGÁRÓL

A vatikáni levéltár történelmi vonatkozású dokumentumairól cédulabibliográfiát készítenek. A nemzetközi méretű cédulákat írszet eljárással sokszorosítják és a könyvtárak, levéltárak és kutató intézmények rendelkezésére bocsátják. (Unesco B. Libr. 15. vol. 1961. 3. no. 158. p.)

KINAI CIKKEK FORDÍTÁSA

Válogatott kínai nyelvű természettudományos folyóirat-cikkek rendszeres fordítását és fordításban való közlését kezdte meg egy New York-i iroda. 1961-ben egyelőre kémiai, fizikai, biológiai, geológiai, matematikai, fémkohászati és ezekkel rokon tudománykörökből vett cikkeket fordítanak 500-1000 lapnyi terjedelemben. (Unesco B. Libr. 15. vol. 1961. 5. no. 297. p.)

* *

A csehszlovák Állami Műszaki Fejlesztési Bizottság 1962. február 15-17-re összehívta Prágába a tudományos, műszaki és gazdasági tájékoztató szolgálat IV. Országos Értekezletét. Az Értekezlet megrendezésével a Műszaki és Gazdasági Tájékoztató Intézetet bízták meg. (Technická Knihovna 1961. 9. no. 159-51. p.)